

FARMAKOEKONOMICKÁ ANALÝZA DOPADŮ MIGRÉNY v České republice

Účinná léčba migrény: přínos pro pacienta, ekonomiku i stát

MEDICAL TRIBUNE

Migréna je víc než bolest hlavy – jde o závažné chronické onemocnění, se kterým se v Česku potýká víc.e než milion lidí, většina z nich v produktivním věku. Migréna snižuje pracovní výkon, ohrožuje zaměstnání pacientů a zatěžuje ekonomiku. Moderní terapie, zejména biologická léčba anti-CGRP a gepanty, však přináší nejen významnou úlevu pacientům, ale také zásadní ekonomické přínosy pro celou společnost

Tato analýza vznikla jako podpůrný podklad pro realizaci doporučení Evropské bílé knihy o migréně (EMHA, 2025), která vyzývá k uznání migrény jako závažného neurologického onemocnění a k posílení včasné diagnostiky a přístupu k léčbě. Na základě českých dat ukazuje, že investice do léčby migrény nejsou pouze zdravotním, ale i ekonomicky výhodným krokem – s potenciálem zásadních úspor pro veřejné rozpočty i zaměstnavatele.

O AUTORECH: Dokument vznikl ve spolupráci odborné platformy Medical Tribune, patientské organizace Migréna-help a odborníků na léčbu bolesti hlavy a farmakoeconomii. Cílem bylo propojit klinickou, patientskou a ekonomickou perspektivu a vytvořit podklad pro odbornou i systémovou debatu o zlepšení péče o pacienty s migrénou v České republice.

>> Migréna patří k nejčastějším neurologickým onemocněním, její dopady však výrazně přesahují rámec individuálního utrpení. Tím, že postihuje především osoby v produktivním věku, má podstatný vliv na trh práce, produktivitu firem, zdravotní a sociální systémy. Právě touto charakteristikou se migréna výrazně odlišuje od jiných chronických onemocnění, jejichž dopad se zpravidla omezuje na starší populaci nebo osoby mimo pracovní trh.

Podle studie Global Burden of Disease 2019 je migréna druhou nejčastější příčinou disability ve světové populaci a první mezi mladými dospělými ženami. Migréna se nejčastěji projevuje mezi 30. a 39. rokem života, kdy jsou lidé pracovní nejnaktivnější. Z tohoto důvodu její důsledky přesahují zhoršení kvality života pacientů a zahrnují i ekonomické dopady, které nesou zaměstnavatelé, pojišťovny a stát.

Ekonomická zátěž migrény přitom spočívá zejména v tzv. nepřímých nákladech – tedy ztrátách způsobených sníženou produktivitou práce, častou absencí, nutností přechodu na částečný úvazek nebo dokonce opuštěním pracovního trhu. Podle analýzy Value Outcomes a patientské organizace Migréna-help z roku 2023 se u lidí, kteří trpí častými záchvaty (čtyři a více měsíčně), vyšplhají tyto nepřímé ztráty v průměru na více než 320 000 korun ročně na jednoho pacienta (viz Analýzu dopadů perspektiv pacientů v ČR). I z těchto důvodů Bílá kniha EMHA doporučuje zlepšit podmínky pro osoby s migrénou na pracovišti a zajistit rychlejší přístup k moderní léčbě – jako efektivní cestu ke snížení ekonomických ztrát způsobených prezentismem a absencemi.

ZTRÁTY, KTERÉ NEJSOU VIDĚT

Zatímco přímé náklady na léčbu migrény – například výdaje na léky či lékařské návštěvy – jsou poměrně snadno vyčíslitelné a viditelné, skutečný ekonomický dopad tohoto onemocnění se často skrývá jinde. Největší část zátěže tvoří snížená pracovní produktivita, která se projevuje dvěma způsoby nastíněnými výše: buď pacient kvůli záchvatu do práce vůbec nedorazí (absentismus), nebo pracuje navzdory potížím, ale s výrazně omezeným výkonem (tzv. prezentismus). Tyto skryté ztráty mají nejen zásadní dopad na kvalitu života pacientů, ale i na zaměstnavatele a celý ekonomický systém.

Detailní údaje z českého registru pacientů s migrénou na moderní cílené terapii (ReMig) z roku 2024 potvrzují, že migréna zásadně omezuje pracovní výkon. Do analýz registru jsou zahrnuti pacienti léčení čtyřmi monoklonálními protilátkami (Aimovig, Ajovy, Emgality, Vyepti) i gepantem atogepantem (Aquipta). Přestože gepanty nejsou biologika v užším slova smyslu, v ReMigu jsou sledovány jako součást jedné skupiny moderní anti-CGRP terapie. Podle dotazníku WPAI (Work Productivity and Activity Impairment) činila průměrná celková ztráta pracovní produktivity pacientů před zahájením moderní cílené terapie 52 procent, z toho průměrná absence v práci 11,9 procent. Výrazně byla omezená i schopnost vykonávat běžné denní činnosti, a to v průměru o 57,2 procenta [in ReMig, Souhrnná zpráva 2024, str. 25–26].

Podobná zjištění vyplývají i z mezinárodních analýz. Například zpráva Society's Headache: The Socioeconomic Impact of Migraine od britské organizace The Work Foundation odhaduje, že migréna stojí ekonomiku Spojeného království přibližně 9,8 miliardy liber ročně. Z toho přímé náklady na zdravotní péči činí zhruba 1 miliardu liber, zatímco zbylých 8,8 miliardy představují nepřímé náklady, zejména ztráty produktivity, pracovní absence a invalidita. Podobně další evropské studie ukazují, že nepřímé náklady mohou tvořit 70 až 90 procent celkové ekonomické zátěže spojené s migrénou.

Tyto údaje jasně ukazují, že migréna není pouze individuální zdravotní problém, ale i závažná společenská a ekonomická výzva, která si žádá systémové řešení včetně včasné diagnostiky a dostupnosti účinné léčby.

KOLIK MŮŽE ÚČINNÁ LÉČBA MIGRÉNY SPOLEČNOSTI UŠETŘIT?

Jestliže jsme si v předchozích částech ukázali, jak rozsáhlé jsou ekonomické ztráty způsobené migrénou, nabízí se logická otázka: jaká část těchto ztrát může být odstraněna, pokud pacient dostane včasnou a účinnou léčbu?

Podle patientského průzkumu organizace Migréna-help z roku 2023 činí roční ztráta pracovní produktivity u lidí s vysokou frekvencí migrény v průměru více než 320 000 korun na osobu. Pokud by účinná léčba dokázala tuto zátěž snížit například o polovinu, odpovídalo by to úspoře přes 160 000 korun ročně na jednoho pacienta. U přibližně 120 000 lidí s vysokofrekventní migrénou v České republice by takový efekt znamenal potenciální celkovou úsporu přes 19 miliard korun ročně.

Tento modelový výpočet vychází z reálných dat o ztrátě produktivity u neléčených pacientů a předpokládá, že moderní léčba dokáže tuto zátěž výrazně snížit, jak naznačují i mezinárodní studie.

Scénářové modely ukazují, že reálná účinnost moderní cílené léčby migrény – tedy biologických terapií a gepantů – může v praxi vést i k vyššímu než 50% snížení ztrát pracovní produktivity. Při 70% snížení by roční úspora pro společnost mohla činit více než 26 miliard korun, při 80% dokonce přes 30 miliard korun. Tyto výpočty vycházejí z průměrných dat patientského průzkumu a odhadovaného počtu pacientů

s vysokofrekventní migrénou v Česku (viz box s modelovými scénáři úspor).

Takto koncipované úspory ale přesahují rámec čistě ekonomických výpočtů. Účinná léčba znamená, že pacienti se mohou plně vrátit do pracovního procesu, méně využívají sociální dávky a méně chybí v práci – čímž se snižuje i zátěž na jejich kolegy a zaměstnavatele. Současně klesají i nepřímé náklady spojené s nadměrnou spotřebou antimigrenik, opakovanými návštěvami lékařů či nutností hospitalizace.

Z tohoto pohledu představuje moderní léčba migrény strategickou investicí s vysokou návratností. Nejde jen o zlepšení zdravotního stavu jednotlivce, ale také o ekonomickou příležitost, která pozitivně ovlivňuje celé pracovní i společenské prostředí. Předpokládané úspory naznačují, že investice do včasné diagnostiky a dostupné cílené terapie – jak doporučuje i Bílá kniha Evropské aliance pro migrénu a bolesti hlavy (EMHA) – nejsou pouze zdravotní nutností, ale i racionálním systémovým krokem.

KOLIK MŮŽE LÉČBA MIGRÉNY UŠETŘIT EKONOMICE ČR?

Scénář účinnosti léčby	Zbylá ztráta na osobu (Kč)	Roční úspora na osobu (Kč)	Celková roční úspora (mld. Kč)*
Bez léčby	320 868	0	0
50% snížení ztrát	160 434	160 434	19,25
70% snížení ztrát	96 260	224 608	26,95
80% snížení ztrát	64 174	256 694	30,80

*Výpočet vychází z odhadovaného počtu 120 tisíc pacientů v ČR s vysokofrekventní migrénou (osm a více atak měsíčně).

MODERNÍ LÉČBA JAKO ZLOMOVÝ BOD

Moderní biologická léčba migrény, označovaná jako anti-CGRP terapie, a léčba gepanty znamenají zásadní průlom v možnostech zvládnání této chronické neurologické diagnózy. Oba přístupy cíleně blokují účinek neuropeptidu CGRP (calcitonin gene-related peptide), který hraje klíčovou roli v rozvoji migrenózních záchvatů. Zatímco monoklonální protilátky (biologika) působí dlouhodobě a preventivně, gepanty jsou malé molekuly, které CGRP receptory blokují krátkodobě – mohou být podávány jak v profylaxi, tak i akutně při začínajícím záchvatu. Jde o cílený preventivní přístup, jehož účelem je nejen snížení počtu atak, ale také jejich závažnosti a délky trvání. V předchozí části jsme ukázali, jak výrazný dopad má migréna na pracovní výkon, schopnost každodenního fungování i kvalitu života. Nyní se podívejme na to, co konkrétně přináší moderní cílená léčba pacientům, kteří touto nemocí trpí. Data z Národního registru ReMig za rok 2024 ukazují, že již po šesti měsících léčby stoupl podíl pacientů pracujících na plný úvazek z 58,0 na 72,2 procenta. Počet těch, kteří museli zůstat v dlouhodobé pracovní neschopnosti, klesl na minimum – konkrétně na 0,6 procenta sledované skupiny.

Při dlouhodobém sledování se pozitivní efekt terapie dále prohlubuje. Podle výsledků dotazníků WPAI (Work Productivity and Activity Impairment), které pacienti vyplňovali v průběhu léčby, došlo po

třech letech k poklesu celkové ztráty pracovní produktivity ze vstupních 52,0 procent na 16,6 procent. Přítomnost v práci při omezené výkonnosti (tzv. presentismus) se snížila z 48,8 na 15,2 procent, absence z 11,9 na 4,2 procenta. Zlepšení zaznamenali pacienti také v oblasti běžných denních činností – jejich omezení pokleslo ze 57,2 na 18,2 procenta.

Zatímco dříve jsme upozorňovali na „neviditelné“ ztráty, které migréna způsobuje, zde máme důkaz, že moderní anti-CGRP terapie může tento negativní trend zásadně zvrátit. Nejde přitom jen o zlepšení zdravotního stavu – cílená léčba představuje i významný nástroj pro zvýšení soběstačnosti pacientů, udržitelnosti pracovních týmů a celkové sociální stability.

Tento posun zároveň otevírá otázku dostupnosti – moderní léčba má potenciál změnit osud velkého počtu pacientů, pokud k ní bude zajištěn širší a spravedlivější přístup napříč regiony i socioekonomickými skupinami.

KDE HLEDAT POMOC: SPECIALIZOVANÁ CENTRA A CESTA PACIENTA

Pro to, aby pacienti mohli naplno využít potenciál moderní léčby migrény, je klíčová dostupnost specializované péče. V České republice funguje síť více jak 40 specializovaných center, která poskytují komplexní péči včetně přístupu k moderním cíleným terapiím. Právě v těchto centrech lze zahájit léčbu anti-CGRP protilátkami i gepanty – tedy terapii, která může znamenat zásadní posun v kvalitě života pacientů.

Navzdory dostupnosti těchto specializovaných center však patientská organizace Migréna-help upozorňuje, že cesta pacientů k účinné léčbě často nebývá jednoduchá. Podle organizace, která dlouhodobě mapuje překážky na cestě pacientů, zůstává hlavním problémem nedostatečná informovanost jak ze strany samotných pacientů, tak lékařů prvního kontaktu. Výsledkem jsou opožděné diagnózy, nevhodná léčba a zbytečně dlouhé období, kdy pacienti trpí záchvaty bez odpovídající péče. Tento problém rezonuje i v evropském měřítku. Bílá kniha EMHA v této souvislosti doporučuje zvýšit vzdělávání lékařů v primární péči, rozšířit síť specializovaných center pro migrénu a podporovat roli patientských organizací, které pomáhají překonávat bariéry na cestě k účinné léčbě.

Pacienti s migrénou proto potřebují nejen lepší dostupnost léčby, ale i jasnější a rychlejší diagnostické postupy. Nezbytná je i širší informovanost odborné i laické veřejnosti, která pomůže minimalizovat zbytečné prodlevy a maximalizovat šance pacientů na včasný přístup ke správné léčbě.

Klíčová je vzájemná spolupráce mezi patientskými organizacemi, specializovanými centry, odbornými společnostmi, ministerstvy, zdravotními pojišťovnami a zaměstnavateli. Díky ní mohou pacienti efektivněji překonávat existující bariéry a rychleji získat potřebnou léčbu, která je výhodná nejen pro ně osobně, ale i pro celou společnost.

Z pohledu doporučení Bílé knihy EMHA poskytuje tato analýza silný podklad pro nutnou systémovou změnu. Ukazuje, že:

- rychlejší diagnostika a širší dostupnost moderní léčby (doporučení č. 3 a 4) mohou vést k úsporám v řádu desítek miliard korun ročně,
- opatření na pracovištích a podpora patientských organizací (doporučení č. 5 a 7) mají zásadní význam pro udržení zaměstnatelnosti pacientů a snížení ztrát produktivity.

Česká republika má příležitost naplnit evropská doporučení konkrétními kroky – a zároveň zlepšit životy statisíců lidí potýkajících se s migrénou.

INVESTICE, KTERÁ SE VYPLÁCÍ

Migréna byla dlouhodobě podceňovaná – často mylně vnímaná jako pouhá bolest hlavy, nikoliv jako závažné chronické onemocnění s výrazným dopadem na společnost.. Současná data však jasně ukazují, že moderní léčba migrény nepředstavuje jen náklad, ale vysoce efektivní investici. Pacienti s přístupem k účinné léčbě nejen výrazně méně trpí bolestí, ale často se plně vrací do pracovního i osobního života. Tato změna má zásadní význam nejen pro jednotlivce, ale i pro zaměstnavatele a celý společenský systém. Výsledkem je zásadní snížení celkových ekonomických nákladů – jak ukázaly scénářové výpočty, potenciální úspory v Česku mohou dosahovat desítek miliard korun ročně.

Zásadním krokem vpřed je proto zajistit nejen dostupnost moderní terapie, ale také dostatečné povědomí o její existenci a včasný přístup k diagnostice. Výsledkem bude nejen lepší kvalita života pro statisíce pacientů, ale také zdravější a produktivnější společnost.

Migréna tak není jen medicínským problémem, ale také významnou ekonomickou výzvou – a zároveň příležitostí. Investice do její léčby se skutečně vyplatí. Všem.

VÝZVA K AKCI: ZMĚŇME CESTU PACIENTA S MIGRÉNOU

Migréna patří k nejčastějším neurologickým onemocněním, přesto je v českém zdravotnictví stále podceňovaná. Pacienti se opakovaně setkávají s opožděnou diagnózou, nedostatečně účinnou léčbou a překážkami při přístupu k moderním terapeutickým možnostem. To vede nejen ke zhoršení kvality života, ale také k významným ekonomickým ztrátám.

Na základě aktuálních dat i evropských doporučení je čas jednat.

Klíčové kroky, které je třeba realizovat:

- Zvýšit informovanost lékařů první linie o migréně a dostupných možnostech léčby.
- Zjednodušit a zrychlit přístup pacientů do specializovaných center.
- Zajistit širší a spravedlivější dostupnost moderní léčby, včetně biologik a gepantů.

Tato opatření odpovídají doporučením Bílé knihy EMHA (2024), která vyzývá evropské státy k systémové změně v přístupu k migréně. Česká republika má v ruce konkrétní data, proč tuto změnu provést právě teď.

Každý krok, který usnadní přístup k účinné léčbě, přispívá k návratu pacientů do běžného života a pracovního procesu, snižuje zátěž zdravotního a sociálního systému a přináší ekonomické úspory v řádu miliard korun ročně.

Česká republika má potřebná data. Má mezinárodní doporučení. A má i příležitost jednat.

AUTOŘI A ZDROJE

Autoři:

- Felipe Cut Citores, Mgr. Lucie Ondřichová (Medical Tribune)
- MUDr. Tomáš Nežádal, Ph.D. (Česká společnost pro bolest hlavy)
- Mgr. Rýza Blažejovská, DiS. (Migréna-help)

Rok zpracování: 2025–2026

Použité zdroje (výběr):

- EMHA White Paper (2025)
- Global Burden of Disease (2019)
- Data registru ReMig (2024)
- Analýza dopadů migrény z perspektivy pacientů v ČR (Migréna-help, 2023)
- Mezinárodní studie socioekonomických dopadů migrény

MEDICAL TRIBUNE

